

Raport: Evaluarea Transversală a Politicilor de Tineret

CONSILIUL NAȚIONAL AL TINERETULUI DIN MOLDOVA

IGOR CIUREA - SECRETAR GENERAL

OLGA ȘEVCENCO – COORDONATOR MONITORIZARE ȘI EVALUARE POLITICI DE TINERET

Cuprins

INTRODUCERE	4
Capitolul 1. Aspecte Metodologice	5
1.1. Metodologia evaluării	5
1.2. Cadrul normativ supus evaluării.....	6
Capitolul 2. Analiza transversală a cadrului normativ în contextul integrării la Indexul de Tineret ...	7
2.1. Strategia Națională în domeniul Migrației și Azilului.	7
2.2. Programul Național privind Controlul Tutunului pentru anii 2012-2016.....	9
2.3. Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”.....	12
2.4. Planul de acțiuni privind minimizarea practicii de achitare a salariilor „în plic” și „muncii la negru”.	13
Capitolul 3. Concluzii generale și recomandări	15

„Acest raport este posibil datorită ajutorului generos al poporului american oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin Consiliului Național al Tineretului din Moldova și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA”

Lista abrevierilor

AAPL - Autoritatea administrației publice locale

APL - Autoritate publică locală

CCA - Consiliul Coordonator al Activizării

CNAM - Compania Națională de Asigurări în Medicină

CNTM - Consiliul Național al Tineretului din Moldova

MTS - Ministerul Tineretului și Sportului

MS - Ministerul Sănătății

ME - Ministerul Economiei

MF - Ministerul Finanțelor

MAIE - Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

MAI - Ministerul Afacerilor Interne

SNDST - Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret

Walter Williams: *“Analiza politicilor publice este constituită dintr-un grup de metode folosite pentru a defini un cadru pentru deciziile luate în domeniul public (definirea opțiunilor alternative) și determinarea informațiilor necesare pentru viitoare decizii”*.

INTRODUCERE

Consiliul Național al Tineretului din Moldova (CNTM) este o organizație neguvernamentală de tineret, apolitică și cuprinde 39 de organizații de tineret de nivel local și național. CNTM este organizația care întrunește interesele tinerilor din Moldova și servește drept platformă națională unică a sectorului asociativ de tineret. Pentru realizarea acestei viziuni, CNTM are misiunea de a promova interesele tinerilor din Moldova, de a contribui la dezvoltarea structurilor asociative de tineret prin desfășurarea programelor și activităților de instruire, informare, lobby și consultare. Prin esență sa CNTM este o instituție de specialitate, care promovează politica în domeniul tineretului.

Raportul dat este realizat de către CNTM în contextul obiectivelor strategice ale organizației pentru perioada anilor 2014-2018. Prezentul raport își propune analiza și evaluarea a patru documente de politici publice relevante domeniului de tineret în vederea identificării gradului de integrare structurată a priorităților și necesităților reale a tinerilor, a modului de abordare a disparităților pe domeniile ce afectează prioritar tinerii, a modului de elaborare și aliniere a documentelor sectoriale de politici la exigențele Legii cu privire la Tineret și a gradului de sinergie cu prioritățile naționale în domeniul tineret.

Raportul își propune evaluarea mecanismelor utilizate de autoritățile publice centrale pentru includerea în documentele de politici publice a drepturilor, intereselor și problemelor tinerilor, modalități de implicare a tinerilor în acest proces de consultare, dar și gradul de orientare a obiectivelor și activităților pe domeniul de tineret. Evaluarea este efectuată prin prisma metodologiei elaborate de către un expert independent, a datelor statistice și empirice colectate din sursele oficiale, a actelor normative a Ministerului Tineretului și Sportului și a altor Ministerii de resort, documente de politici publice sectoriale ș.a.

În contextul în care devine tot mai relevant faptul că politicile de tineret sunt un domeniu cros-sectorial, iar realizarea unor obiective cu impact maxim poate fi atins în mod exclusiv prin eforturi concordate a organului central de resort și a altor organe ale administrației publice centrale, se impune tot mai pregnant necesitatea unei evaluări transversale, precum și instituirea unui instrument simplu și eficient în aplicare aplicat, un instrument universal de analiză al integrării priorităților tinerilor în actele de planificare strategică a decidenților politici.

Raportul are ca obiectiv îmbunătățirea conținutului politicilor publice, fortificarea legăturii dintre planificarea politicilor publice și a procesului bugetar, perfecționarea sistemului de monitorizare și evaluare a politicilor publice.

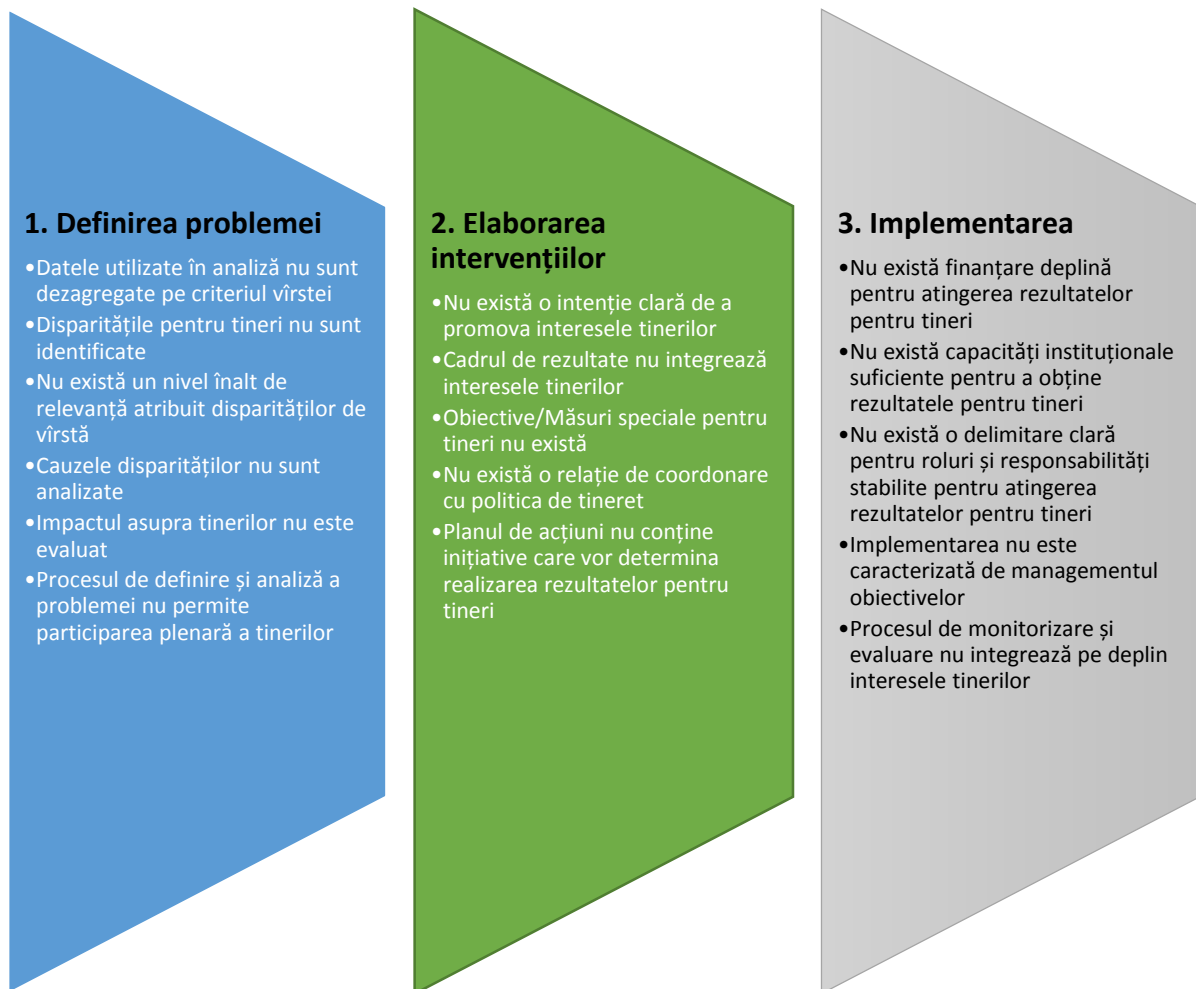
Capitolul 1. Aspecte Metodologice

1.1. Metodologia evaluării

Necesitatea evaluării apare din insuficiența fundamentării politicilor publice, corelarea lor cu bugetul local și slaba coordonare la nivelul central și cel local.¹

Rapoartele de evaluare, studiile și cercetările tematice indică faptul că politicile de dezvoltare sectoriale în raport cu alte politici naționale sunt cele mai vulnerabile la compartimentele de mai jos:

Figura 1.

Sursa: Metodologia Youth Mainstreaming Index

Sectorul de tineret este unul trans-sectorial care ar trebui să se bucure de o abordare integrată, de un mecanism de monitorizare și evaluare complex, cu o intervenție axată pe dezvoltare dimensională atât la nivel național, cât și local. Raportul evaluează dimensiunea de tineret la câteva documente normative sectoriale, în așa fel încât să identificăm cele mai importante domenii de coordonare și consolidare a intervențiilor, precum și evitarea dublării de eforturi sau suprapunerea activităților. Astfel, nivelul de integrare al indicatorilor conform metodologiei Youth Mainstreaming Index este prezentat în Anexa nr.1. Totodată, raportul oferă un

¹ Analiza ex-ante a politicilor publice, Valentina Cojocaru [http://www.aliantacf.md/sites/aliantacf/files/4-Analiza%20ex-ante%20a%20politicilor%20publice%20\(defini%C5%A3ie,%20concept,%20etape\).pdf](http://www.aliantacf.md/sites/aliantacf/files/4-Analiza%20ex-ante%20a%20politicilor%20publice%20(defini%C5%A3ie,%20concept,%20etape).pdf)

interval de punctaj de la 1 la 4 puncte, pe fiecare indicator stabilind patru nivele de dezvoltare: slab, intermediar, consolidat și avansat.

Consolidarea eforturilor comune a societății civile, a organelor administrației publice și crearea unui suport normativ și de planificare eficient este una din prioritățile CNTM. Consiliul Național al Tineretului din Moldova planifică crearea și aplicarea ulterioară a mai multor instrumente de monitorizare și evaluare a componentelor transversale ale documentelor de politici publice relevante sectorului de tineret. Acesta are drept scop investigarea și identificarea suprapunerilor de activitate, coordonare defectuoasă, lacune existente în acest sens, precum și asigurarea unor instrumente de coordonare și consolidare a eforturilor tuturor actorilor implicați în dezvoltarea politicilor de tineret. Evaluarea transversală va permite aprecierea și eventual optimizarea documentelor de politici cu impact asupra sectorului de tineret în scopul coordonării eforturilor, dezvoltării calității actelor factorilor de decizie reieșind din necesitățile reale ale tinerilor.

Raportul privind evaluarea transversală a politicilor de tineret este un produs ce își propune să faciliteze trecerea la o nouă etapă în elaborarea și promovarea politicilor transversale de tineret în Republica Moldova.

1.2. Cadrul normativ supus evaluării

Tinerii reprezintă o pătrime din populația Republicii Moldova și totodată forța motrice în procesul de dezvoltare a țării. Din acest considerent, dezvoltarea sectorului de tineret trebuie să fie o prioritate a statului prin adoptarea și implementarea de politici efective ce vizează toate categoriile de tineri, astfel contribuind la crearea unui mediu adecvat realizării vieții personale și profesionale a fiecărui tânăr, inclusiv a celor din grupurile cu posibilități reduse.²

Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 prevede implicarea directă a tinerilor, a lucrătorilor, a organizațiilor de tineret și a altor actori de imediată tangență în viața politică, economică, socială și culturală a țării, crearea condițiilor adecvate pentru a le asigura tinerilor oportunități egale: accesul la informare și servicii de calitate în educație, sănătate și petrecerea timpului liber. Aceasta le va permite tinerilor să-și dezvolte cunoștințele și competențele în vederea integrării depline, implicării active în toate aspectele vieții.

Unul din principiile democrației este *principiul participării* ceea ce presupune implicarea părților interesate în procesul de planificare, elaborare și evaluare a politicilor publice.³ Astfel, studiul urmărește modul în care este organizat procesul de planificare, elaborare, adoptare și evaluare a politicilor publice și, respectiv, a posibilităților de participare în acest proces al tinerilor.

Indexul de Tineret⁴ bazat pe disparitățile dintre tineri și adulți realizat de CNTM a determinat identificarea următoarelor provocări ca fiind cele mai emergente pentru sectorul de tineret pentru anul 2015: migrație/șomaj, controlul tutunului/sănătate, munca la negru/salarii „în plic”, și cultură. Astfel, CNTM își propune analiza și evaluarea a patru documente de politici publice, ele fiind: Strategia Națională în domeniul Migrației și Azilului, Programul Național privind Controlul Tutunului pentru anii 2012-2016, Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”, Planul de acțiuni privind minimizarea practicii de achitare a salariilor „în plic” și „muncii la negru”.

² Strategia Națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2014-2020

³ Ghidul privind procesul decizional, pag.3.

⁴ Indexul de Tineret, Consiliul Național al Tineretului din Moldova 2015

<http://www.cntm.md/en/publication/youth-index>

Capitolul 2. Analiza transversală a cadrului normativ în contextul integrării disparităților stabilite de Indexul de Tineret

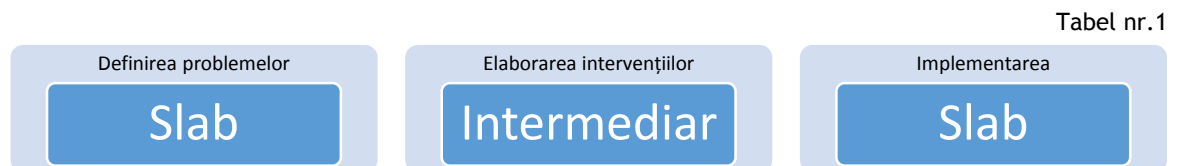
Indexul de tineret este un instrument, care arată decalajul dintre situația tinerilor pe diferite domenii social-economice în comparația cu populația adultă. Indexul oferă date pentru elaborarea și implementarea politicilor intersectoriale de tineret bazate pe analiză și statistică în vederea creșterii calității vieții tinerilor.

2.1. Strategia Națională în domeniul Migrației și Azilului.

Actuala criză economică i-a afectat în mod puternic pe tinerii șomeri. Dezavantajele cu care se confruntă tinerii pe piața forței de muncă din Moldova ar putea să se înmulțească odată cu extinderea crizei.⁵ Migrația influențează dezvoltarea, astfel factorii de decizie trebuie să examineze ce tipuri de intervenții politice au cele mai mari șanse să îmbunătățească rezultatele.⁶

Conform Hotărârii Guvernului nr. 655 din 08.09.2011 a fost aprobată Strategia națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020). Ea constituie documentul național menit să asigure reglementarea circulației și mobilității cetățenilor, pentru a contribui la prosperitatea populației țării, la dezvoltarea ei socioeconomică, la asigurarea drepturilor și securității sociale ale migranților. Obiectivul principal al Strategiei este de a asigura o reglementare cuprinzătoare a managementului proceselor migrației și azilului, de armonizare a cadrului juridic național cu prevederile dreptului internațional și legislația Uniunii Europene, reglementarea circuitului persoanelor, menit să servească drept contribuție pentru dezvoltarea socioeconomică, securitatea țării și realizarea obiectivelor de integrare europeană.

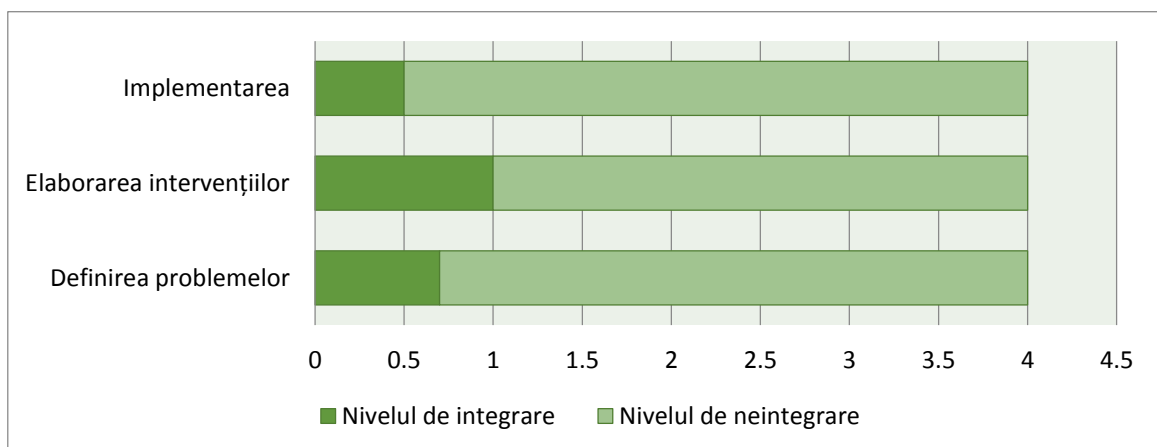
În urma analizei strategiei prin youth mainstreaming index nivelul de integrare a priorităților tinerilor este prezentat în următorul tabel:

Sursa: Metodologia Youth Mainstreaming Index

În diagrama de mai jos se poate observa nivelul de integrare categorial pe politică a disparităților asupra tinerilor.

Diagrama1.

⁵ Șomajul tinerilor și sărăcia în Republica Moldova: situația actuală și răspunsuri posibile, Nick Maddock, Lovita Ramgutte, pag. 2.

⁶ Integrarea Migrației în Strategiile Naționale de Dezvoltare în Moldova, pag 10

În cadrul strategiei deopotrivă cu procesele de depopulare se atestă și crearea dezechilibrului între grupele de vârstă a populației apte de muncă (16-60 ani) și inapte pentru muncă (0-15; 60 ani și mai mult). Astfel, datele generate/utilizate de către minister pentru această problemă sunt în mare parte dezagregate și sensibile la criteriul de vârstă. De asemenea, au fost indentificate cele mai relevante disparități prin specificarea înaltei pondere a persoanelor tinere plecate peste hotare, în special al grupului de vârstă 20-24 ani. Totodată, există un nivel înalt de relevanță atribuit disparităților de vârstă prin stabilirea ca obiectiv contracararea și diminuarea exodului de inteligență, emigrării tinerilor, femeilor și asigurarea măsurilor de protecție a copiilor rămași fără grija părinților în legătură cu plecarea acestora la lucru peste hotare în baza programelor naționale destinate categoriilor respective de persoane. Ceea ce ține de impactul asupra tinerilor, autoritatea definind situația tinerilor în mod indirect, intuitiv și informal. Această înțelegere stă la baza definirii priorităților din Politica Publică. Definirea și analiza problemei a fost realizată fără participarea și implicarea tinerilor.

Nivelul de integrare al intervențiilor elaborate este intermediar deoarece politica publică contribuie pozitiv dar într-un mod nesemnificativ asupra discrepanțelor pentru tineret. Totodată, planul de acțiuni prevede parțial anumite acțiuni speciale pentru tineret, sunt referințe relative la strategia de tineret și planul de acțiuni care determină realizarea rezultatelor și prevede un set minim de acțiuni cu relevanță generică pentru tineri.

La nivel de implementare, indicatorul de integrare este slab. Cadrul instituțional este definit în mod generic fără a ține cont de constrângeri, deficiențe de capacități și priorități divergente. Rolurile și responsabilitățile sunt separate pe principalele obiective, există o ierarhizare a acțiunilor din planul de implementare și o dezagregare generală a indicatorilor pe criterii de vârstă la nivelul activităților.

În cadrul strategiei au fost delimitate obiective prioritare în sensul gestionării eficiente a problemelor înaintate.

Coordonarea interinstituțională și intra instituțională este una din factorul cheie în implementarea activităților planificate. În scopul promovării obiectivelor prezentei Strategii în cadrul reformelor instituționale demarate în Republica Moldova urmează de a consolida mandatul autorității competente pentru străini din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, păstrînd autonomia acestei structuri ca entitate civilă, cu atribuții de elaborare a politicilor naționale în domeniul migrației și azilului.

Resursele financiare necesare implementării constituie alocările bugetare, mijloacele interne și externe acordate de donatori. Odată cu modificările efectuate la Legea sistemului bugetar și procesului bugetar pe direcția descentralizării nu există certitudinea pentru bugetarea/asigurarea resurselor financiare pe termen mediu și lung. Totodată pentru realizarea acțiunilor planificate predomină sursele de finanțare externe. De aceea, este necesară indicarea explicită a necesității atragerii fondurilor extrabugetare pentru realizarea unor acțiuni foarte specifice, imposibil de realizat cu eforturi financiare obișnuite.

Strategia nu specifică clar procedura de monitorizare, astfel apare necesitatea identificării unor criterii pentru analiza de impact a măsurilor și acțiunilor întreprinse. Acest lucru este extrem de important fiindcă în Republica Moldova sunt exemple clare unde aceste domenii sensibile pentru modernizarea țării, după ani buni de eforturi și reforme susținute, progresele sunt foarte modeste sau chiar înregistrează regrese. De asemenea ulterioarele progrese înregistrate sunt slab măsurabile și nu sunt indicate analize nemijlocite a impactului asupra tinerilor.

Procesele de plecare a tinerilor cu traiul permanent din Republica Moldova devin mai evidente și își păstrează intensitatea. Astfel, persoanele cu nivel de instruire sau cele în proces de obținere constituie o pierdere calitativă de resurse umane pentru țară.

În anul 2013 peste 328 de mii de cetățeni ai Republicii Moldova au migrat, iar 56 la sută dintre aceștia sunt tineri. Majoritatea migranților au vârste cuprinse între 15 și 34 de ani. În mare parte, datorită migrației și dezvoltării tinerilor, aceștia se implică în discuții la nivel internațional și conving comunitățile și autoritățile să adopte strategii de reducere a sărăciei, de protejare a mediului și de implementare a unor programe antreprenoriale, culturale și sociale. Mulți din ei au un mod de viață sănătos și un comportament ecologic, folosesc tehnologii mai puțin poluante, protejează monumente de arhitectură și participă la evenimente de culturalizare.

În pofida unor riscuri care însoțesc acest proces, migrația se încadrează într-o perspectivă benefică pentru societate. Tinerii pot contribui pozitiv la dezvoltarea societății în care trăiesc prin valorificarea cunoștințelor și experiențelor multiple obținute în afara țării. Dar la rândul său, există și riscul ca acești tineri să nu se întoarcă să contribuie pozitiv în țara de origine.⁷

Migrația aduce modificări socio-economice și culturale, ceea ce determină modificări temporare sau definitive a realității umane, migrația schimbă modul de viață, caracterul și dinamica grupelor sociale, atât ale celor care migrează, cât și ale celor care primesc migranți, ceea ce duce la o continuă reajustare a organizării sociale, la potențiale probleme de asimilare sau respingere.⁸

2.2. Programul Național privind Controlul Tutunului pentru anii 2012-2016.

Programul național privind controlul tutunului pentru anii 2012-2016 este un document de planificare strategică a politicilor publice de control al tutunului în Republica Moldova și stabilește obiectivele pe termen mediu ce necesită a fi realizate în vederea implementării politicii de stat în domeniul reducerii consumului de tutun și a impactului fumatului asupra stării de sănătate a populației. Conform programului, utilizarea tutunului este una dintre cauzele principale evitabile ale morții în lume.

În urma analizei strategiei prin intermediul metodologiei Youth Mainstreaming nivelul de integrare a priorităților tinerilor este prezentat în următorul tabel:

Tabel nr.2

Definirea problemei	Elaborarea intervențiilor	Implementarea
Slab	Intermediar	Intermediar

Sursa: Elaborat de autor în baza Youth Mainstreaming Index

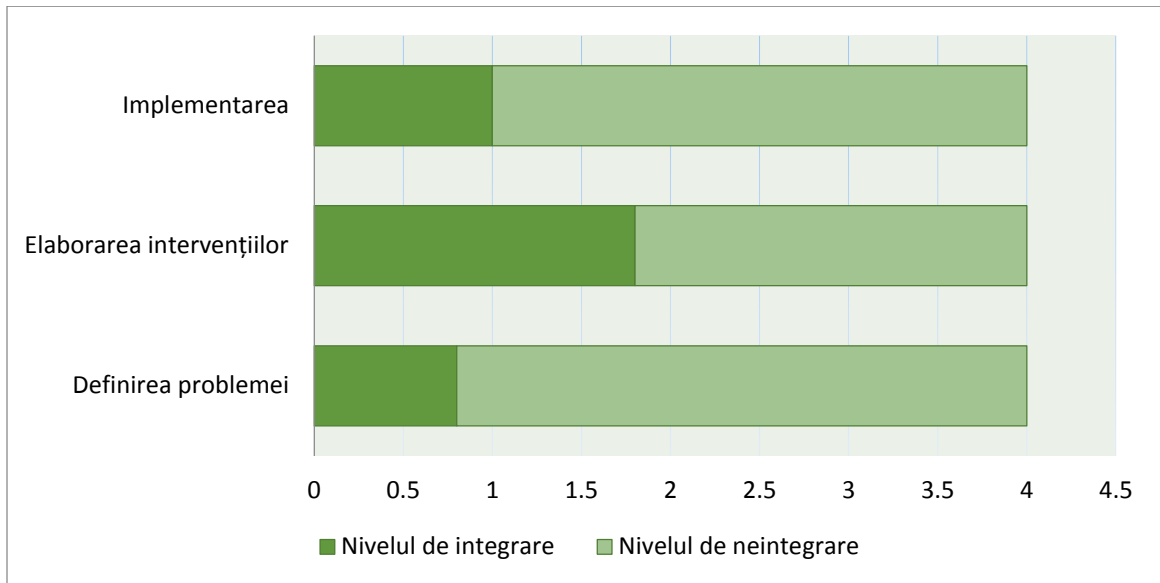
⁷ <http://moldova.ms/?l=ro&a=20&i=1078>

⁸ <http://ziarulumina.ro/migratia-duce-beneficii-dar-si-neajunsuri-13659.html>

În diagrama de mai jos se poate observa nivelul de integrare categorial a disparităților asupra tinerilor.

Diagrama 2.

Se afirmă că fumatul la vârsta copilăriei și adolescenței duce la dezvoltarea anormală a creierului, cu consecințe nefaste, imprevizibile pentru sănătatea mintală. Situația devine și mai alarmantă constatînd că fumatul tot mai frecvent se practică în rîndul copiilor și persoanelor tinere, pe care-l inițiază de la vîrstă din ce în ce mai fragedă. Astfel, datele utilizate în analiză sunt segregate pe criteriu de vîrstă și alte criterii relevante așa ca genul. Fumatul dublează infertilitatea la femei, induce dereglarea potenței sexuale și sterilitatea la bărbați. În studiu au fost identificate cele mai relevante disparități, în urma căruia tinerii sunt recunoscuți un grup prioritar afectați de problemă. Jumătate dintre elevii cu vîrsta cuprinsă între 13 și 15 ani din Republica Moldova au început să fumeze pînă la vîrsta de 10 ani, dintre care 54,1% erau băieți și 40,5% fete. Impactul asupra tinerilor a fost evaluat în mod direct, sau evaluat cauzele structurale care determină discrepanțele între tineri și au fost efectuate consultări largi prin realizarea sondajelor de opinie.

Nivelul de integrare a intervențiilor elaborate este intermediar deoarece politica publică este transformațională pentru perspectiva tinerilor ca urmare a efectuării interdicțiilor privind accesul la articolele din tutun al persoanelor pînă la 18 ani, fumatul în locurile publice și crearea locurilor de muncă fără fumat. Obiectivele și planul de acțiuni prevede acțiuni speciale ce integrează perspectiva tinerilor. Totodată, sunt create sinergii la nivel instituțional și în planul de acțiuni sunt inițiate care reflectă analiza cauzelor disparităților pentru tineri.

La nivel de implementare există o definire a rolurilor atît pe verticală cît și pe orizontală, planul de implementare este conectat logic și există un mecanism eficient de finanțare a implementării politicilor publice inclusiv a componentelor ce țin de rezultatele tinerilor. Responsabilitatea privind coordonarea generală pentru implementarea acestui program revine Ministerului Sănătății. Autoritățile responsabile de implementarea prezentului Program sînt: MS, ME, MF, MAIA, ME, MAI, MMPSF, CNAM, CCA.

Implementarea prezentului Program va contribui, pe termen lung, la reducerea morbidității și a mortalității cauzate de tutun, la reducerea consumului de tutun în rîndurile populației și la valorificarea optimă a serviciilor de renunțare la fumat, precum și la informarea în vederea prevenirii riscurilor și înlăturării afecțiunilor determinate de consumul de tutun și de expunerea la fum. Astfel, există un set definit de indicatori care vor asigura în mare parte progresul în beneficiul tinerilor. Programul urmează a fi implementat în două etape, prima fiind deja

finalizată și constituie în perfecționarea și armonizare cadrului legal, iar în a doua etapă se va axa pe implementarea politicilor publice și a acțiunilor în scopul reducerii consumului de tutun printre toate grupurile de populație, reducerea expunerii la fumul de tutun și impunerea mediului de fumat pentru a proteja și ameliora sănătatea populației. Sursele de finanțare a acțiunilor de implementare a prezentului program sunt divizate în interne și externe. Coordonarea procesului de implementare va fi realizată de Consiliul de coordonare a implementării Programului național privind controlul tutunului pentru anii 2012-2016, iar procedura de monitorizare și evaluarea rezultatelor implementării Programului vor fi efectuate de către Ministerul Sănătății.

Conform Indexului Tineretului elaborat de CNTM rata consumului de tutun în rândurile tinerilor este de 27,4% iar în rândul adulților de 24,11%. Astfel, tinerii fumează mai mult decât adulții și dețin o cotă mai ridicată în consumul de tutun.⁹

Tinerii din Republica Moldova sunt mult mai vulnerabili decât semenii lor din țările din Europa. Cea mai mare pondere a fumătorilor este ocupată de tinerii cu vârsta între 20-34 ani. Mai mulți fumători sunt în rândurile populației urbane decât rurale, dar cei de la sate fumează în cantități mai mari.¹⁰

Aproximativ 15 la sută dintre elevii cu vârsta cuprinsă între 13 și 15 ani fumează. Acest lucru îl arată datele unui studiu al Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă. Din numărul total de respondenți, 43 la sută au menționat că au încercat să fumeze, iar 46 la sută au avut această experiență până a atinge vârsta de zece ani. Potrivit experților în domeniu, cauzele principale care-i motivează pe tineri să înceapă fumatul este consumul de tutun de către membrii familiilor din care provin și accesul liber la produsele de tutungerie. Alte cauze sunt expunerea tinerilor la publicitatea parfumat, precum și percepția formată în rândul tinerilor că „a fuma este normal” sau „la modă”.

Nu mai puțin important este și fumatul pasiv, atunci când nefumătorii inspiră fumul de tutun, aflându-se în localurile în care se fumează. Fumul de țigară răspândit în încăperi este de câteva ori mai toxic, decât cel inhalat.

Statisticile mondiale arată că, la nivel global, numărul tinerilor care fumează este în continuă creștere, această situație fiind caracteristică și pentru țara noastră.

Pe data de 31 mai, a fost marcată Ziua mondială fără tutun. În acest an, evenimentul s-a desfășurat sub genericul „Tinerețe liberă de tutun”. Scopul acesteia este de a preveni fumatul în rândul tinerilor prin promovarea unui mod de viață sănătos și prin interzicerea publicității produselor de tutungerie. Fumatul pasiv crește riscul de cancer.

Fumul de țigară conține substanțe ce favorizează apariția tumorilor maligne. Peste 90 la sută din persoanele bolnave de cancer pulmonar sunt fumătoare. Mai grav este că toate substanțele conținute în fumul de țigară sunt prezente nu numai la fumători în organism, dar au fost detectate și în organismul fumătorilor pasivi. Expunerea la fumul de țigară crește cu 25% riscurile de cancer pulmonar, cu 10% riscul unei boli cardiace. Fumatul pasiv este un factor de risc pentru cancerul de sân, col uterin, tiroidă, tumori craniene sau leucemie. În plus, cu cât expunerea la fum este mai prelungită, cu atât concentrația substanțelor crește în anumite organe (creier, plămâni, ovare), în sânge, urină. Copiii fumătorilor se îmbolnăvesc frecvent.

La copiii și adolescenții de la vârsta de 5 ani la 16 ani, care respiră în mod constant fum de țigară, se pot observa diverse forme de iritare a căilor respiratorii: tuse, expectorații. Bronșitele se cronicizează, riscul de a face infecții respiratorii este de 3 ori mai mare față de

⁹ Youth Index <http://cntm.md/ro/node/247>

¹⁰ <http://diez.md/2013/07/09/statistica-viciilor-din-moldova-fumatul-si-bautul/>

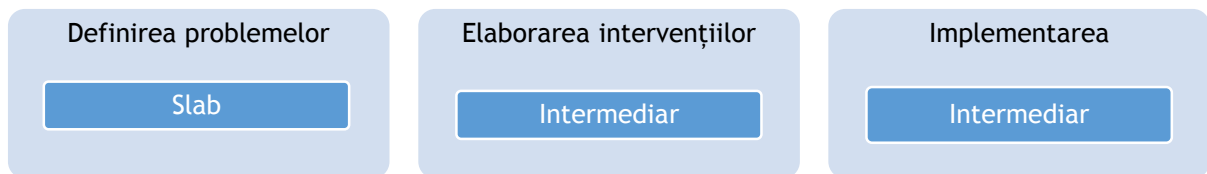
copiii care locuiesc într-un mediu lipsit de fumul de țigară. Acești copii suferă în mod frecvent de repetate inflamații ale canalului auditiv și amigdalite.¹¹

2.3. Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”.

Scopul Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2020” rezidă în schimbarea paradigmei de dezvoltare a țării prin atragerea investițiilor străine și locale, dezvoltarea activităților de cercetare-inovare și a industriilor exportatoare. Acest document evidențiază că paradigma de dezvoltare poate fi schimbată prin promovarea unor „reforme instantanee”.

În urma analizei strategiei prin Youth Mainstreaming Index nivelul de integrare a priorităților tinerilor este prezentat în următorul tabel:

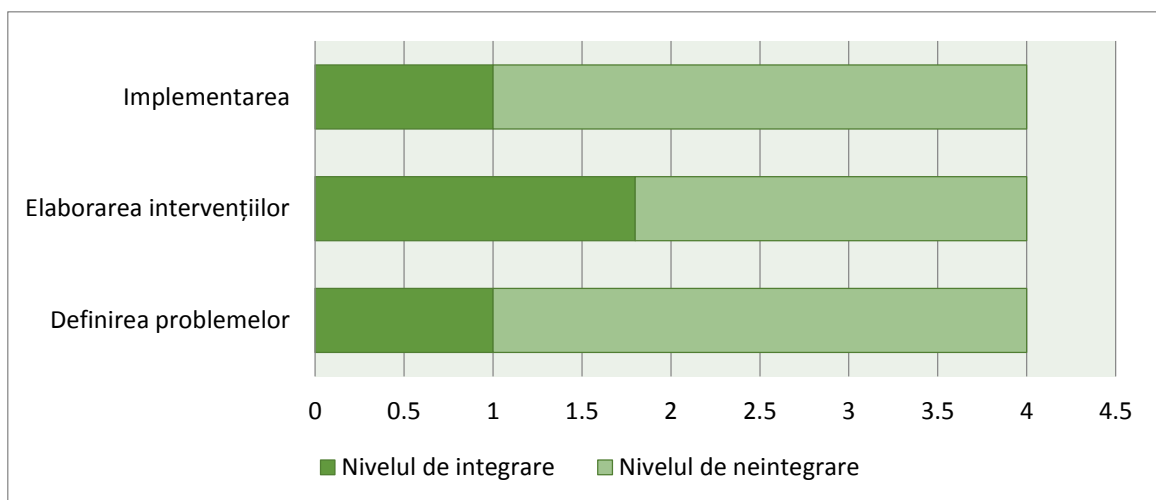
Tabel nr.3

Sursa: Elaborat în baza metodologiei Youth Mainstreaming Index

În diagrama de mai jos se poate observa nivelul de integrare categorial a disparităților tinerilor.

Diagrama 3.

În urma analizei efectuate am determinat că, în procesul de definire au fost respectate procedurile de transparență decizională și mai puțin de 50% din datele generate și utilizate sunt segregate pe criteriu de vîrstă. Au fost identificate unele disparități pentru tineri și a fost identificată cauza care determină discrepanțele pentru tineri exprimată prin lipsa locurilor de muncă sau salarii foarte mici. Impactul asupra tinerilor fiind definit indirect, intuitiv și informal deoarece sub incidența acestei strategii cad toate grupurile de vîrstă și gen.

Nivelul de integrare a intervențiilor elaborate pentru tineri este intermediar deoarece politica publică contribuie pozitiv la reducerea discrepanțelor pentru tineri, în obiectivele relevante au fost integrate perspectiva tinerilor și planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru tineret. Ceea ce ține de relația de coordonare cu politica de tineret există referințe relative, precum și realizarea obiectivului pentru tineri a fost transpusă în mare parte în planul de acțiuni.

¹¹ <http://unimedia.info/stiri/-6077.html>

La nivelul de implementare indicatorul de implementare este intermediar dar totuși nu există certitudinea pentru bugetarea/asigurarea resurselor financiare pentru termen mediu și lung precum și, rezultatele pentru tineri sunt atribuite în sarcina Ministerului Educației și Ministerului Culturii care are mandat de intervenție, monitorizare și evaluare, sancționare, alocarea resurselor. Este o separare și claritate a rolurilor principalele obiective și componente conectate logic la cadru de rezultate. În procesul de monitorizare și evaluare este un set definit de indicatori care va asigura în mare parte de progresul în beneficiile tinerilor.

Strategia stabilește un mod de finanțare rigid a sectorului, conform regulilor și procedurilor financiare generale, nu permite alocarea de resurse pentru dezvoltarea unei piețe culturale viabile și libere. Salariile angajaților instituțiilor de cultură de stat se plasează la nivelul coșului minim de existență, ceea ce nu motivează dezvoltarea sectorului. Scăderea numărului de studenți este determinată atât de lipsa locurilor de muncă cât și inflexibilitatea instituțiilor la cererea de piață și la necesitățile de instruire ale tinerilor. Unele din punctele forte sunt resursele umane calificate/potențial uman de calitate și creșterea continuă a motivației societății civile și lucrătorilor din sectorul cultural și influența acestora asupra decidenților politici. În planul de acțiuni este planificată elaborarea unui sistem educațional axat pe valori naționale în sensul atragerii elevilor și studenților în procesul de protejare a patrimoniului cultural. Precum și instruirea și promovarea programelor de master: managementul patrimoniului cultural, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural construit, conservarea și valorificarea patrimoniului cultural imaterial.

O măsură de creștere a contribuției sectorului cultural în dezvoltarea coeziunii sociale este încurajarea participării tinerilor la acțiuni culturale și la luarea deciziilor în stabilirea priorităților locale. Sunt bine definite limite temporale și financiare pentru evidența realizărilor, capacitatea de implementare a instituțiilor responsabile, dar și pentru dezbaterile publice ale analizelor de impact.

2.4. Planul de acțiuni privind minimizarea practicii de achitare a salariilor „în plic” și „muncii la negru”.

În urma examinării planului de acțiuni prin prisma Youth Mainstreaming Index am constatat că nivelul de integrare a priorităților tinerilor este următorul:

Tabel nr.4

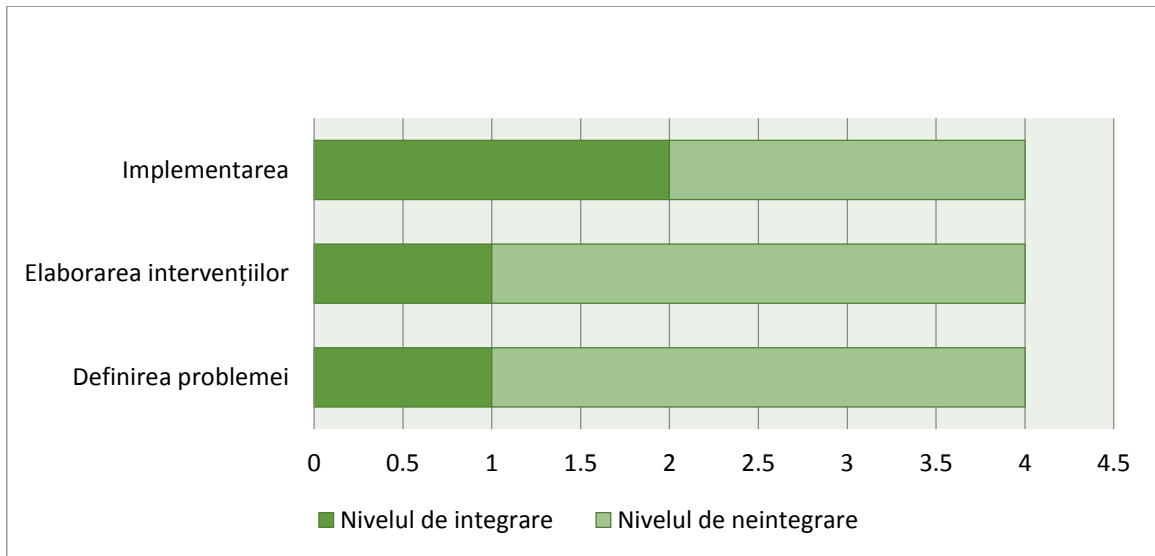
Definirea problemelor	Elaborarea intervențiilor	Implementarea
Slab	Slab	Intermediar

Sursa: Elaborat în baza metodologiei Youth Mainstreaming Index

În diagrama de mai jos se poate observa nivelul de integrare categorial pe politică a disparităților tinerilor.

Diagrama 4.

Datele utilizate în analiză nu au fost segregate pe criteriu de vârstă, nefiind identificate disparitățile pentru tineri. De asemenea, relevanța atribuită disparităților de vârstă nu a fost stabilită, respectiv nu a fost analizată cauza care creează această discrepantă. Autoritatea definește situația tinerilor în mod indirect, intuitiv și informal. Totodată, proiectul de analiză a situației și definirea a opțiunilor a fost făcut public pentru consultare.

Nivelul de integrare a intervențiilor elaborate este unul intermediar pentru că, impactul asupra tinerilor poate fi doar intuit și integrarea perspectivei tinerilor a fost făcută superficial la nivel de obiective. Planul de acțiuni prevede parțial un set minim de acțiuni speciale pentru tineret așa ca organizarea seminarelor pentru studenții instituțiilor de învățământ superior referitor la pericolul antrenării în escrocherii fiscale, inclusiv prin angajarea cu nerespectarea legislației în vigoare. Astfel, planul prevede un set minim de acțiuni cu relevanță generică pentru tineri și respectiv există referințe relative la strategia de tineret. Promovarea politicilor de educație juridică a salariaților prin emisiuni TV, radio, spoturi publicitare difuzate.

La nivel de implementare există un mecanism eficient de finanțare a politicii publice inclusiv pe componenta ce ține de rezultatele pentru tineri precum că rezultatele pentru tineri sunt atribuite Ministerului Muncii Protecției Sociale și Familiei și Inspectoratului Fiscal Principal de Stat. Există roluri și responsabilități clar stabilite pe principalele obiective, precum că există componente conectate logic la cadrul de rezultate fiind definite prin indicatori care va asigura în mare parte progresul în beneficiul tinerilor.

Planul de acțiuni privind minimizarea practicii de achitare a salariilor „în plic” și „muncii la negru” prevede implementarea sistemului de recunoaștere a calificărilor dobândite la locul de muncă și instruirea non-formală. Procesul de monitorizare și evaluare a implementării planului de acțiuni este caracterizată prin abordarea generală, nefiind specificată discrepanța dintre tineri și alte categorii de vârstă. Se va elabora un ghid privind acțiunile ce urmează a fi întreprinse în vederea depistării și sancționării cauzelor de achitare a salariilor în plic și muncii la negru. Totodată în Legea cu privire la tineret este specificată stimularea potențialului creator prin facilitarea accesului tinerilor la activități culturale, cercetare științifică și altele în scopul dezvoltării bunelor practici.

Conform Indexului Tineretului realizat de CNTM, munca neoficială prestată de tineri este mai mare decât în rândul adulților, fiind de 10,36% la 8,38%. De asemenea, rata șomajului pentru o

perioadă de 12 luni este mai înaltă în rândul tinerilor decât a adulților cu 0,66%, acesta fiind un indice îngrijorător.

Conform Codului Muncii vârsta minimă admisibilă la angajare este de 16 ani. Contract individual de muncă se poate încheia și la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul scris al părinților. Se interzice încadrarea în muncă a persoanelor cu vârsta de până la 15 ani.¹² Dar totuși, sute de mii de moldoveni muncesc la patron sau cu ziua fără contract și carnet de muncă, fără poliță de asigurare medicală și fără a beneficia de facilitățile sociale oferite de stat. Pentru unii munca la negru nu e decât un venit suplimentar, din care nu trebuie să plătească impozite, pentru alții, însă e singura șansă de a câștiga un ban. Și într-un caz, și în altul, bugetul de stat este văduvit de miliarde de lei.¹³ Munca la negru ia o amploare din ce în ce mai mare. Tot mai mulți tineri absolvenți accepta locuri de munca fără forme legale de angajare, dezamăgiți să tot caute un loc de munca cât de cât bine plătit, dar mai ales cu carte de munca.¹⁴

O treime dintre tinerii din R. Moldova cu vârstele cuprinse între 15 și 19 ani, adică 250 de mii de persoane, desfășoară în prezent o activitate aducătoare de venit, iar peste 52 de mii de tineri sunt șomeri, arată datele cercetării „Tranziția de la școală la muncă” realizată de Biroul Național de Statistică.

Fiecare al patrulea tânăr lucrează în comerț cu ridicata și cu amănuntul, hoteluri și restaurante, iar unul din cinci tineri activează în administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială. Peste 19 la sută sunt ocupați în sectorul agricol iar 16% - în industrie. Întrebați cum au fost angajați în câmpul muncii, majoritatea tinerilor au spus că au contactat direct angajatorii, alți 30,9% au apelat la ajutorul prietenilor sau rudelor, iar unu din zece tineri s-a alăturat la afacerea familiei. Majoritatea respondenților au declarat că și-au găsit un loc de muncă în mai puțin de o lună, 22,3% - în mai puțin de trei luni, iar fiecare al șaselea tânăr și-a găsit un job în mai puțin de un an.

Studiul a arătat că tinerii-salariați din R. Moldova câștigă în medie câte 2 700 de lei pe lună, având o durată medie a zilei de lucru de opt ore. Din totalul tinerilor care lucrează, 16,8% au o activitate pe cont propriu. Aceștia au motivat că și-au deschis afaceri pentru că nu-și găseau locuri de muncă, doreau venituri mai mari sau un program de muncă convenabil.

Totodată, studiul relevă că în R. Moldova ar fi peste 52 de mii de șomeri cu vârsta cuprinsă între 15 și 29 de ani. Din total, 64,2% sunt bărbați și mai mult de jumătate au reședința în mediul rural.

În R. Moldova, peste 280 de mii de tineri își fac studiile în gimnazii, licee sau instituții de învățământ profesional sau superior. Numărul total de tineri în vârstă de 15-29 ani, cuprinși în cercetarea Biroului Național de Statistică a fost de 749 500 de persoane, ceea ce constituie un sfert din populația totală a țării.¹⁵

Capitolul 3. Concluzii generale și recomandări

Migrația a devenit pentru moldoveni o strategie de viață. Din cauza salariilor mici și potențialului redus pentru carieră, mult tineret educat pleacă peste hotare în scurt timp după absolvire.

În Republica Moldova cea mai dificilă situație pe piața muncii o au tinerii, categoria de vârstă care se confruntă cu o rată a șomajului în medie de două ori mai înaltă comparativ adulții.

Tinerii fiind una din cele mai sensibile și defavorizate categorii, necesită măsuri speciale de intervenție și susținere.

¹² <http://muncaformala.md/drepturi-la-munca/>

¹³ <http://www.investigatii.md/index.php?art=303>

¹⁴ <http://zdbc.ro/munca-la-negru-ia-amploare-in-rindul-tinerilor/>

¹⁵ <http://ziarulnational.md/statistica-cati-tineri-muncesc-in-r-moldova-si-cum-sunt-remunerati/>

Strategiile analizate trasează direcții prioritare, fiind diverse după natură, probleme și necesități. În baza analizei politicilor am determinat că, programul național privind controlul tutunului pe anul 2012-2016 are o mai bună dezagregare pe vârstă, fiind bine definită problema precum și soluțiile de implementare fiind viabile. În Strategia de dezvoltare a culturii „Cultură 2020,, nivelul de integrare a intervențiilor elaborate reduce discrepanța în rândul tinerilor față de adulți.

Odată cu avansarea crizei locale devine tot mai precară situația la nivelul minimizării cheltuielilor sectoriale astfel, apar neclarități la nivelul îndeplinirii acțiunilor propuse. De asemenea, există unele neclarități în contextul descentralizării financiare cu privire la racordarea cheltuielilor cu proiectul legii bugetului pe anii următori. În cadrul procesului de identificare a principalelor vulnerabilități ale implementării și a analizei ample a gradului de implementare, s-a observat lipsa online a rapoartelor anuale de implementare pe acțiuni.

Cumulativ acest studiu prezintă o imagine integră asupra situației tinerilor pe diferite domenii social-economice. În acest context, se face o estimare a influenței factorilor obiectivi asupra gradului de implicare/orientare a tinerilor astfel, recomandăm următoarele:

1 Strategia Națională în domeniul Migrației și Azilului.

- Coordonarea structurilor și instituțiilor responsabile de evidența migrației externe și gestionarea problemelor migrației.
- Consolidarea cooperării dintre Republica Moldova și țările de destinație în gestionarea procesului de migrație.
- Rezolvarea neajunsurilor în colectarea datelor statistice și încrederea în ele. Aceasta necesită îmbunătățiri în domeniul colectării datelor cu privire la migrației și în sistemul de înregistrare și evaluare generală a procesului de migrație. Statisticile ar putea servi la abordarea fenomenului din perspectiva mobilității circulare, protecției migranților moldoveni sau facilității transferurilor bănești.
- Promovarea abilităților antreprenoriale în rândul beneficiarilor de remitențe și susținerea activismului antreprenorial prin intențiile tinerilor migranți de a face investiții.
- Ridicarea nivelului de cunoștințe financiare în rândul migranților, familiilor migranților și beneficiarilor de remitențe, în special femei, tineri și persoane care locuiesc în zone rurale. Aceasta poate fi făcut prin intermediul campaniilor de informare;
- Mecanism de evaluare și monitorizare cu indicatori măsurabili și termeni de implementare bine definiți;

2 Programul Național privind Controlul Tutunului pentru anii 2012-2016.

- Înlocuirea/completarea surselor de finanțare ordinare cu surse externe;
- Elaborarea de măsuri axate pe tineri (campanii de informare, publicitate reglementată de CCA la ore specifice,);
- prevenirea comercializării și consumului de tutun în rândul tinerilor conform condițiilor legale, precum și la nivelul spațiilor publice ar putea reduce fenomenul;
- se pune problema strategiilor de ocupare a timpului liber și de modelare a comportamentului adolescenților, având în vedere curiozitatea tinerilor;
- având în vedere receptivitatea tinerilor față de informațiile venite din partea celor de vârsta lor, este de dorit să crească numărul programelor de educație de la egal la egal (peer-to-peer education), fapt care s-ar putea dovedi o inițiativă valoroasă în domeniul prevenirii consumului de tutun;

- programele de prevenire ar trebui să fie specifice pentru fiecare vârstă și să răspundă stadiului de evoluție al individului;
- programele de prevenire ar trebui să propună tehnici care, exersate și asimilate, să contribuie la refuzul țigărilor atunci când acestea sunt oferite;

3 Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”.

- Creșterea nivelului de participare al tinerilor;
- Facilitarea accesului tinerilor în sălile de concert, expoziții, ateliere și studiouri de creație.
- Luarea de măsuri pentru o mai bună echilibrare a filmelor programate în cinematografe și TV, interzicându-se filmele care cultivă violența și vulgaritatea;
- Luarea de măsuri pentru o mai bună orientare a activității editoriale, pentru evitarea comercializării și publicării unor lucrări literare care nu răspund cerințelor activității educative, a cărților care promovează idei și concepții dăunătoare intereselor societății
- Sporirea rolului educativ al tuturor emisiunilor de radio și televiziune;
- Majorarea locurilor bugetare la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

4 Planul de acțiuni privind minimizarea practicii de achitare a salariilor „în plic” și „muncii la negru”.

- Programe speciale antreprenoriale de susținere a tinerilor la nivel local și național;
- Modalități de motivare materială și nematerială a tinerilor specialiști;
- Mecanism de raportare pe plan de acțiuni efectuate anual și transparent;
- Intensificarea parteneriatului dintre instituțiile de învățământ și agenții economici. Interacțiunea directă dintre aceste două entități ar permite ajustarea curriculumului de studiu la cerințele reale de pe piața muncii, dar și asigurarea unei anumite părți din tineri cu un loc de muncă garantat; (practica respectivă deja fiind cu succes implementată la Universitatea Tehnică din Moldova care colaborează cu compania Union Fenosa, însă, astfel de practici pot fi foarte rar întâlnite în Republica Moldova);
- Intensificarea procesului de mobilitate internațională a studenților în scopul aducerii prin intermediul acestora a bunelor practici internaționale;
- Orientarea profesională a tinerilor: dezvoltarea serviciilor de consiliere profesională, care să reprezinte un suport pentru tineri în alegerea viitoarei specializări conform cerinței pe piață, dar, mai important: a abilităților. Este important ca aceste centre de orientare să fie independente (ne-afiliate niciunei instituții de învățământ superior), pentru a permite lărgirea maximă a spectrului de specializări posibile;
- Desfășurarea unor traininguri de calificare și recalificare a tinerilor care întâmpină dificultăți la intrare pe piața muncii, trainingurile vocaționale fiind printre principalele măsuri implementate de multe țări ale lumii în perioada crizei economice internaționale în scopul diminuării ratei șomajului
- Dezvoltarea programelor de internship;
- Promovarea prin sursele media o atitudine pozitivă față de antreprenariat, inclusiv prin intermediul educației, și continuarea (perfecționarea și lărgirea) ex: Incubatorul de Afaceri al ASEM;
- Informarea în masă a tinerilor cu privire la oportunitățile aferente mediului de afaceri din Republica Moldova, inclusiv accesul la finanțe;
- Mediatizarea serviciilor prestate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă din Moldova (www.anofm.md), activitatea căreia este puțin cunoscută de către, cel puțin, tinerii participanți la chestionarul organizat în cadrul proiectului.